

נמנמן הסלעים צילום שלומי אהרון

דייר נסתר בנגב הצפוני

נמנמן הסלעים הוא מכרסם בינוני הניזון מחסרי חוליות, מחולייתנים קטנים, מזרעים ומפירות. מראהו חמוד למדי, אך רק בני מזל זכו לראותו עד כה משום שהוא פעיל בלילות ושוכן בישראל רק בשלושה אזורים: באזור הר הנגב, בגולן ובחרמון ובערבה. נמנמן הסלעים הוא בעל חיים הנתון בסכנת הכחדה אזורית בשל אוכלוסיותיו הקטנות ובשל מיעוט אזורי מחייתו. בשלהי 2014 נערכו כמה תצפיות שמעידות, למרבה ההפתעה, כי גם באזור באר שבע מתקיימת אוכלוסייה של נמנמנים שלא הייתה ידועה עד כה: בגינת דירה בבאר שבע, בשכונה הסמוכה לנחל באר שבע, נמצא פרט אחד של נמנמן, וכמה חודשים לאחר מכן נצפו שני נמנמנים בוגרים וכן נקבה עם גורים באזור קיבוץ חצרים. כדי לבצע פעולות לשמירה על מין זה באזור הנגב הצפוני, ערכה לאחרונה רשות הטבע והגנים, בהובלת ד"ר אודי קולומבוס, אקולוג נגב צפוני, סקר ראשוני להערכת התפוצה וגודל האוכלוסייה של הנמנמנים באזור, כולל איתור קנים ושימוש במצלמות מופעלות־תנועה. בסקר אותרו 11 פרטים באמצעות מלכודות שהונחו בשטח – תוצאות המעידות כי באזור הנגב הצפוני מתקיימת אוכלוסייה בת־קיימא של נמנמן הסלעים, המעדיפה לחיות במטעי החוחובה ונעדרת כמעט לחלוטין מבתי גידול אחרים באזור זה.

עת אביב הגיע

כ־11 מיליארד ציפורים נודדות ברחבי העולם פעמיים בשנה. נדידת הסתיו מתרחשת לקראת החורף הקר, מאתרי הקינון באזורים הצפוניים של כדור הארץ דרומה, אל אזורים חמים יותר. באביב עושות הציפורים את הדרך בחזרה לאתרי הקינון, וחוזר חלילה מדי שנה. בשמי ישראל חולפות כחצי מיליארד מהציפורים הנודדות בעולם. מאז שנת 2006 מציינות מדי שנה המדינות החתומות על "הסכם עופות המים הנודדים" ו"האמנה הבינלאומית להגנה על מינים נודדים" את "יום הנדידה הבינלאומי", שמטרתו

להעלות את מודעות הציבור לשמירה על הציפורים הנודדות. בעקבות דוח עדכני המצביע על הרג שנתי של כ־72 מיליון ציפורים בארצות הים התיכון בידי האדם, חלקן באמצעות שיטות הרג אכזריות כגון מלכודות דבק וירי ללא אבחנה, הוקדש השנה יום הנדידה הבינלאומי למניעת הרג ציפורים, תחת הכותרת: "עצרו את ההרג, הלכידה והמסחר בציפורים נודדות". בישראל ציינו את יום הנדידה הבינלאומי בשני ימי שבת בחודש אפריל, בתאריכים 9.4 ו־16.4, במגוון פעילויות, בהן: סיורים מודרכים, הרצאות, משחקים, טיבוע ציפורים והכרת עבודתו של הצפר, וכן בשחרור לטבע של עופות נודדים פגועים ששוקמו בבית החולים לחיות בר.

בית שערים "מאז ועד היום"

בתחילת חודש אפריל גן לאומי בית שערים לבש חג, לכבוד הכנס שהתקיים במקום, שעיקרו הכרזת הגן הלאומי כאתר מורשת עולמית. הכנס נפתח בהרצאות בנושאים שונים, כולל

הרצאה מעניינת במיוחד של פרופ' איבו גולדשטיין, שגריר קרואטיה לאונסק"ו, שעסקה בהקמת מושב בית שערים בשנת 1926 על ידי סבו, שגם שמו היה איבו גולדשטיין. בהמשך התקיים טקס לציון ההכרזה במעמד נשיא המדינה, מר ראובן ריבלין, אשר ציין את חשיבותו של המקום למורשת היהודית והודה לכל הפועלים לשימור אתרי המורשת ולהנגשתם לכלל הציבור. בהמשך היום התקיימו סיורים בגן הלאומי באזור החפירות החדשות, באנדרטת אלכסנדר זייד, במערות המנורה, במערות רבי יהודה הנשיא ובמערות הארונות.

מעבר חצייה לחיות בר נחנך בגן לאומי הרי יהודה

העבודות להרחבת כביש מס' 1 בעלייה לירושלים נראות לעיני כל מי שנוסע בכביש זה. ואולם, רבים אינם יודעים שהשטחים הטבעיים משני צדי הכביש משתייכים לגן לאומי הרי יהודה, שהוכרז בשנת 1979. מאז סלילתו, לפני עשרות שנים, והרחבתו כמה פעמים חלה עלייה משמעותית בכמות כלי הרכב הנוסעים בו ובה בעת חלה ירידה בכמות חיות הבר החוצות אותו. מצב זה יוצר כיום קיטוע כמעט מוחלט בין השטחים הפתוחים משני צדיו של הכביש. בימים אלה נבנה מעל הכביש גשר שישמש כמעבר חצייה בטוח לחיות בר, בהן צבאים, טורפים וזוחלים. לדברי עידן ידין, פקח תשתיות במחוז מרכז, "מטרתו של הגשר לשפר ולעודד את תנועתן של חיות הבר בתחומי הגן הלאומי בין שני צדי הכביש. הגשר מיועד לשמש חיות בר בלבד, אך לאור התעניינות הנהגים והמטיילים באזור אנו פועלים לחסימת תנועת כלי רכב בשבילים המובילים אל הגשר משני צדדיו. נוסף לכך, יוצב על הגשר מעקה פלדה למניעת תנועת אופנועים וטרקטורונים עליו".

מאחד יוצא שלוש

בינון דור הוא מין של דג שהתגלה לראשונה בסוף שנות ה־60 בכמה מעיינות בעמק בית שאן. כתוצאה

פעילות יום הנדידה צילום איל מיטרני

נשיא המדינה מסיר את הלוח מעל שילט אונסק"ו בבית שערים. משמאל ד"ר דליה אטרקצ'י, מזכ"לית הוועד הישראלי לאונסק"ו ומנכ"ל רשות הטבע והגנים שאול גולדשטיין צילום רפי קוני

מעבר בעלי החיים בגן לאומי הרי יהודה צילום עידן ידין

התצפית החדשה בתל אפק צילום כלי לאון

מהסדרה של זרימות המים בעמק ומייבוש וזיהום הנחלים נכחדו מרבית אוכלוסיותיו. כיום נותרה אוכלוסייה אחרונה שמונה לא יותר מ־200 פרטים והמין נתון בסכנת הכחדה חמורה. כדי לאושש את המין נאספו ב־2011 פרטים בודדים מהטבע והוקמה מערכת לגידול הדגים בשבי. לשמחתנו, כעבור שנתיים של תצפיות ולמידה הצליחה רביית הדגים בשבי ומספר הדגים הצעירים הגיע לאלפים. בו זמנית הוקם בית גידול חדש ייעודי לדג, המתאים לדרישותיו. לאחרונה הושלמה הקמתו של בית הגידול החדש ובחודש אפריל שוחררו אל הנחל החדש ואל אתרים טבעיים נוספים דגי בינון דור מגרעין הרבייה. התבססותם של דגי בינון דור בבית הגידול החדש ובטבע תהיה צעד אחד, משמעותי מאוד, בדרך לשימור הדג הייחודי לטבע הישראלי.

תצפית חדשה בתל אפק

בשנת 1571, תקופת האימפריה העות'מאנית, בנה הסולטאן סלים

השני את מצודת פינאר באשי ("ראש העין" בטורקית) בראש גבעה בתל אפק והקיף אותה בחומות. המצודה נבנתה בצורת מרובע, ובכל פינה שלה התנוסס מגדל גבוה ומפואר. מבין ארבעת המגדלים הללו, שלושה בעלי צורה מרובעת והאחרון בצורת מתנומן ומאפשר תצפית פנורמית מרהיבה על כל האזור. עד היום יכלו המבקרים בגן לאומי תל אפק לטייל במצודה, אך הכניסה למגדלים הייתה אסורה בשל סיבות בטיחותיות. לאחרונה, בעקבות תרומתו הנדיבה של מר מיקו גילת, פיתחה רשות הטבע והגנים את פרויקט שימור המגדל המתנומן, שכללה בין היתר עבודות מסגרות והחלפת רצפת הגג בפרקט. בזכות עבודות אלו יוכלו מעתה המטיילים להיכנס אל פנים המגדל ולהשקיף אל הנוף הנפלא בעזרת טלסקופ שהוצב במקום.

המדור מאת אגף ההסברה ברשות הטבע והגנים